

A „K” távbeszélő hálózat a honvédség szemszögéből

A „K” hálózat, teljes nevén Közigazgatási Távbeszélő Hálózat nem az MH állandóhelyű hálózatrésze volt. A hálózatot a Magyar Posta üzemeltette a legfelsőbb párt és állami vezetők távbeszélő távközlési igényeinek kielégítésére. Üzembe helyezésekor kimondottan zárt hálózat volt, nem volt külső kapcsolata más hálózattal. A honvédség 1990.-ben több mint 150 mellékállomást használt, elsősorban a katonai felsővezetés, vidéken a hadsereg parancsnokságon, helyőrség-, MHP- (MHTP) és a hadosztályparancsnokok valamint a Legfelsőbb Katonai Bíróság és Katonai Ügyészségek, valamint területi vezetői számára nyújtott lehetőséget az egymás közötti hívásra. Az MH részére ideiglenes használatra további két trónkvonal (515-xx, valamint a 581-xx számmezővel), míg az előkészített hálózatokban 4 trónkvonal és egy végközpont volt fenntartva 20 darab mellékállomással.

Az MH távhívó hálózatának az érintett katonai szervezethez való kiépítéséig ez volt a katonai vezetők közötti egyetlen automatikus hívású kapcsolat. Az MH távhívó hálózatának folyamatos fejlesztése és a fent említett beosztású személyek (szervek) távhívó hálózatba való bekapcsolásuk után is ragaszkodtak a „K” mellékállomásukhoz. Egyes vezetők még akkor is a „K” vonalon hívták egymást, ha már rendelkezésükre állt az MH, lényegesen nagyobb forgalomképeségű hálózatának fővonala. A hálózat 1996.-ban való megszüntetése semmiféle fennakadást nem okozott a katonai vezetésben.

A „K” vonal (itt nem hangzik jól, de vállalom a kijelentést) idővel státuszszimbólummá lett.

Először is le kell szögezni, a „K” hálózat nem volt „Titkos”, vagy titkosított hálózat, inkább volt titokzatos. Létesítésekor a II. világháborúban lerombolt ország újjáépítését irányító budapesti közigazgatási szervek használták, 1950-től a párt és az állami vezetés legfontosabb távközlési rendszere volt, amely a magyar közcélú távközlési hálózat minőségi és mennyiségi fejlesztése során, a '70.-as évek végétől kifejezetten szimbólummá vált. A hálózat használóit tartalmazó telefonkönyvek titkos minősítésűek voltak ugyan 1966.-ig, de a teljes hálózat, a hálózaton folytatott beszélgetések nyíltak voltak. Ennek ellenére minden katonai vezető abban a hiedelemben élt, hogy a „K” vonal, titkosított és mindent nyíltan lehet beszélni rajta. Sajnos, ennek tudatában sem volt hajlandó a híradó vezetés közzétenni, hogy a hálózaton nem szabad minősített információkat továbbítani, ezért sok esetben következtek be nem kívánt események.

Hogyan hozták létre és miért?

A „Bunkerek Budapest alatt” csapattal 2006-ban ismeretség révén sikerült jobban megismerni történelmünk egy részletét. A csapatban több, korábban távközlés múltjával foglalkozó szakmai kolléga is volt, akik a híradás történelmének kutatásával foglalkoztak. A Gellért hegy alatti létesítmény látogatásakor kaptam információkat, mi volt oda telepítve a többi postai erősítő mellett. A HTI-BTG korábbi üzemvezetője Rittinger Árpád, valamint ott dolgozó munkatársa adta elő kutatásának érdekes részleteit a „K” központról.

A második világháború utáni újjáépítés után lassan haladt, nem rendelkezett az ország elfogadható minőségű távbeszélő hálózattal, a belföldi távbeszélő helyi és helyközi hálózat kizárólag manuális kapcsolással működött. Az újjáépítést vezető budapesti közigazgatási szervek távbeszélő kiszolgálására 1947.-ben Gerő Ernő szóbeli utasítására a Magyar Posta létesítette a legfelsőbb párt és állami vezetés részére az automatikus kapcsolású Közigazgatási Távbeszélő Hálózatot, röviden „K” hálózatot. A rendszer kiépítésére azért volt szükség, mert

az információáramlás, a vezetők közötti gyors távbeszélő kapcsolattartás stratégiai jelentőséggel bírt. A rendszer telepítését és üzemeltetését szigorú állambiztonsági ellenőrzésen megfelelt és állambiztonsági jóváhagyással rendelkező személyek végezheték. Az akkori elvárásoknak megfelelően és a behatárolt technikai lehetőségek ellenére részben korszerű, az egész országot átfogó automatikus kapcsolású hálózat jött létre nem egészen egy év alatt. A hálózatban egyetlen, 7D-PBX típusú központ volt, melyet a Posta a HTI BTG Gellért hegy alatti védett létesítményében telepített az OLP-től leválasztott területen. 1947-es átadásakor 300 mellékállomással rendelkező központot a Standard Rt. készítette el a háború pusztításaitól megmenekült alkatrészekből.

A 7D-PBX Rotary rendszerű alközpont, két kezelő munkahelyjel helyezték üzembe. A bekapcsolt mellékállomások száma kezdetben Budapesten mintegy 270 darab körüli volt, melyeket a meglévő vezetékes átviteli utakon (kábeleken) juttattak el a felhasználókhoz. A beépített mellékállomások három számjeggyel hívhatták egymást. A Standard Rt. kiváló mérnökei a vidékre tervezett mellékállomások bekapcsolására RR-6 vonalkoncentrátort terveztek, melyet 1949-ben már gyártottak. A vonalkoncentrátorok egy-egy 100-as számmezőt igényeltek a Rotary jelzésrendszere miatt, ezért a vidéki városokba és jelentős ipari létesítményekbe tervezett 34 darab vonalkoncentrátor miatt a rendszert négy számjegyű hívásra alakították át 1950-ben. Ez volt a „K” rendszer első bővítése. A központot még egy 100-as mezővel is bővítették.

Az RR-6 koncentrátorok egy 2 huzalos, jelzés nélküli trönk áramkörrel csatlakoztak a budapesti központhoz. A koncentrátoron egyidőben csak egy személy beszélhetett, amely egymás közötti helyi hívásra nem volt alkalmas. A vidéki vonalkoncentrátorokat általában a posták egy elkülönített részén telepítették, a mellékállomásokat a meglévő kábelhálózatokon adták ki. A „K” vonalak építését és a hálózat üzemeltetését csak alapos állambiztonsági ellenőrzésen megfelelt személyek végezheték.

Megyeszékhelyeken az RR-6 koncentrátorok mellékállomásait számsorrendben az alábbi személyek kapták:

11. - Megyei Pártbizottság első titkára;
12. - Megyei Tanács Elnöke;
13. - Megyei rendőrfőkapitány;
14. – Katonai helyőrség parancsnok;
15. – Megyei bíróság elnöke;
16. – műszaki ellenőrző hívószám.

A vidéki koncentrátorok másik részét fontos országos hatáskörű közigazgatási, és védelmi szervezeteknél, stratégiai üzemekben telepítették. Többek között a hadsereg parancsnokságokon, légvédelmi hadosztályparancsnokságokon, a Péti Nitrogénművekben, a Sztálinvárosi Vasműben, a Leninvárosi Vegyiművekben, Diósgyőri Vasmű, stb. A koncentrátorokon lévő mellékállomások kiosztása természetesen eltért a megyeszékhelyeken lévőtől, de ezeket is a szervezetek meghatározó állami és politikai vezetői kapták egészen 1956.-ig.

A trönk áramköröket vidékre általában kis csillapítású vivős rendszereken létesítette a posta. A mellékállomások védett rendezőit kulccsal zárt vas dobozban végződtették és a továbbvezetést a központi nagy rendezőkre külön kábeleken végezték, azonban a felhasználókhoz a nyílt mellékeket, a városi vonalakat is továbbító kábeleken juttatták el. A felhasználóknál a kábelátkötéseket is „lehallgatás ellen védett” lezárható vas dobozokba

helyezték. A mellékállomásokat kizárólag a meghatározott személy használhatta, még a titkársága sem! 1956. után a kábeles szakaszok szigorú kialakítása már nem volt követelmény, az üzemeltetés és az üzemeltető személyzettel kapcsolatos szabályok maradtak, de idővel a létesítés és üzemeltetés területén lazultak a szigorú szabályok. Az hálózat második, jelentős mennyiségi fejlesztése a folyamatosan növekvő igények, a felhasználók körének bővülése miatt 1957.-ben kezdődött el. A növekvő igények kielégítése műszakilag Budapesten a 7D-PBX központ mellékállomási kapacitásának növelésével volt lehetséges. Műszakilag vidéken sem volt más lehetőség a minőségi, csak a mennyiségi fejlesztésre az RR-6 koncentrátorok számának növelésével. Megyeszékhelyeken és az országos főhatóságoknál 2-3 új koncentrátor telepítésével növelték a bekapcsolható felhasználók számát. A bővítések miatt 1967.-ben tértek át az 5 jegyű hívószámú rendszerre. Az (al)központkezelőket három munkahellyel bővítették és két tudakozó munkahelyet is létesítettek.

A műszaki fejlesztést már 1965.-ben elkezdte a Magyar Posta. A forgalmi kapacitás növelése érdekében 7D-PBX-be egyedi tervezésű összekötő áramköröket építettek be, valamint 40 darab 3-6 trónköt fogadó szerelvényt. A második ütemben az RR-6-ok kiváltását több mellékállomást kiszolgáló új postai (PKI) fejlesztésű jelfogós rendszerű koncentrátorral kezdték el, valamint kísérleti mintapéldányként szintén Rotary rendszerű végközpont is készült. A kísérleti telepített példányok nem hoztak használható megoldást. Az áttörést 1974.-ben a BHG-ban kifejlesztett ECR (Elektronikusvezérlésű Crossbar Rurál) központcsalád jelentette. A „K” hálózathoz, a 7D-PBX központ jelzésrendszeréhez a központcsaládból az ECR-21 és a maximum 80 mellékállomással építhető ECR-43 típusjelű távhívó központ jelzésrendszerét illesztette a BHG.

A központokra a várható forgalomtól függően 3-6 trónköt lehetett kapcsolni. Az ECR-21-en kiadható mellékállomások száma 20, az ECR-41-en 40, az ECR-43-on 80 darab lehetett. Rendszerbeállítás után a megyeszékhelyeken, a „K-II”-ben, és a hadsereg parancsnokságon ECR-41 központokkal lettek kiváltva az RR-6 koncentrátorok. Az ECR központok már lehetővé tették, hogy a saját végközponton lévő mellékállomás is hívható legyen.

A mennyiségi fejlesztést követően a honvédség más beosztású személyei is kaptak a béke helyőrségeikben való használatra mellékállomásokat, melyeket már nem kizárólagosan használtak, (átkapcsolással a Hadműveleti Ügyeletesek, helyettesek, titkárság, segítők) ezek többek között az alábbiak voltak:

- Honvédelmi Minisztériumban a miniszter helyettesek, főosztály és önálló osztályvezetők;
- Vezérkarnál a Vezérkarfőnök, helyettesei, csoportfőnökök;
- MN Fűügyelet;
- Hadsereg parancsnok helyettesek és hadműveleti osztályvezető;
- Hadosztályparancsnokok;
- Megyei Hadkiegészítő és Területvédelmi parancsnokok;
- Katonai bíróságok (megszüntetésükig) és ügyészségek vezetői;
- Dandárparancsnokok;
- Légvédelmi ezredparancsnokok;
- Fontosabb intézmény parancsnokok;

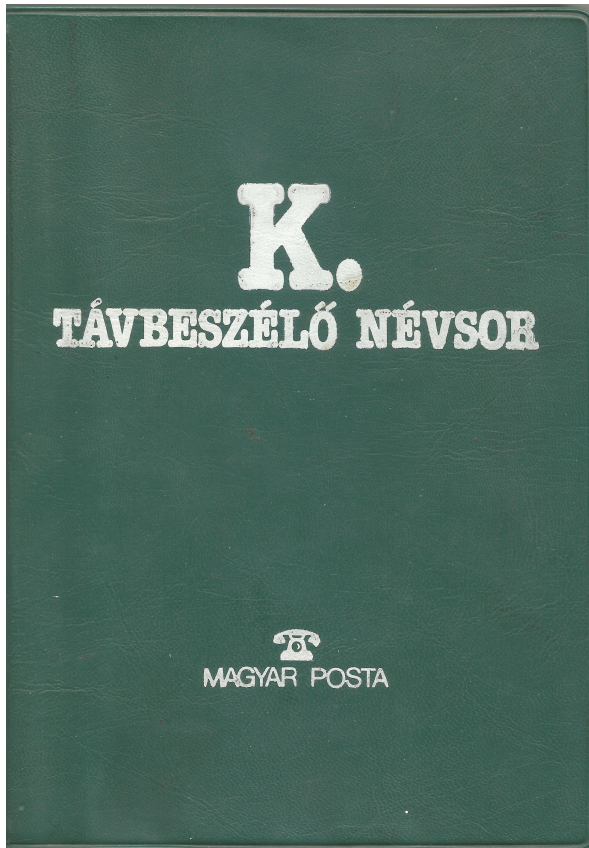
A „K” vonalakat a honvédség a „Bástya-72” gyakorlatot követően kezdte használni hadosztály, vagy magasabb szintű harcászati gyakorlatokon, bemutatókon. A tábori hálózatban való használatra két RR-6 vonalkoncentrátor állt rendelkezésre „Száras réten” (a hadsereg híradó javító műhelyében), itt vehette fel a gyakorlatok híradását biztosító híradó szervezet a vonalkoncentrátorokat. Ezek az RR-6-ok eredeti BHG gyártásúak voltak, lényegében az elektromechanikus felépítésük miatt alkalmatlanok voltak a tábori hálózatban,

de a híradó műhelyeknek köszönhetően általában egy-egy telepítés, áttelepítés utáni javítással időlegesen működő képessé lettek téve. Tábori hálózatban való használatra alkalmas elektronikus elemekkel felépített koncentrátor egy újítás után készült el 1983.-ban, melyből két darab készült el az MN KAJÚ-ban. Az elektronikus koncentrátorok lényegében megfeleltek a tábori környezeti feltételeknek (rázásállóság) és a hálózat megszüntetéséig kiváltották az eredeti gyártmányokat.

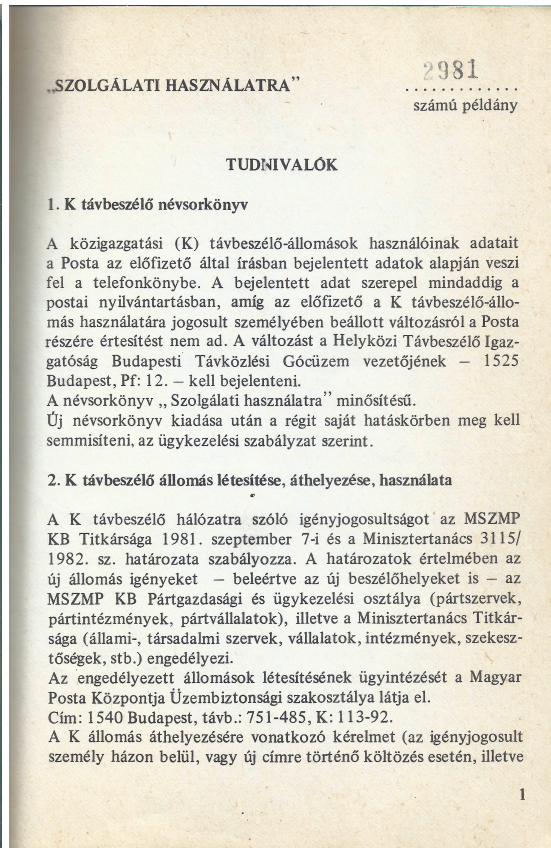
A hálózat utolsó jelentősebb fejlesztése 1984.-ben volt, a BM által működtetett, és a szintén fontos tisztséget betöltő párt és állami vezetők gépkocsijaiba épített „ALTÁJ” rádiótelefon mobil hálózatot (amely szintén nyílt volt, csupán sávfelezővel volt már ellátva, ezzel némileg védve a hagyományos FM vevőkészülékkel való lehallgatástól) a „K” hálózatba integrálták egy kiegészítő ECR-400 telefonközponttal. A nyolcvanas évek végén a „K” hálózat közel négyezer állomással büszkélkedhetett. A hálózat üzemeltetési költségeit természetesen az állam fizette ki. ALTÁJ mobil rádiótelefonnal a Honvédelmi Miniszter, a helyettese, később államtitkár, valamint a Vezérkar főnöke, a Hadműveleti és a Híradó csoportfőnökök rendelkeztek.

A „K” hálózat a politikai rendszerváltást követően még öt évig működött. Az Antall-kormány 1990.-ben újraosztotta a „K” vonalakat, és mintegy felére csökkentette a használók számát. A „K” hálózat használatát a 1010/1991. (II. 26.) Kormányhatározatban rögzítették. A Kormányhatározat alapján a „K” távbeszélőrendszer az állami, kormányzati és közigazgatási felsőszintű irányító szerveket szolgáló országos kiterjedésű, különcélú hálózat lett. Új mellékállomás létesítéséről a Miniszterelnöki Hivatal Közigazgatási államtitkára döntött a „K” Távbeszélő Hálózati Bizottság javaslata alapján, engedélye után a létesítést a MATÁV RT. Vezérigazgatóság Üzembiztonsági osztálya végezte. A „K” távbeszélő állomás vonalát személyhez rendelték, amely legfeljebb egy titkári és három főnöki készülékből álló főnök-titkári berendezésben végződhetett. A vonal távbeszélő alközponton, vagy más hálózat központjához való csatlakoztatását megtiltották. A Kormányhatározattal bevezették a „K” állomás előfizetési és beszélgetési díját, melyet a MATÁV RT. Helyközi Távbeszélő Igazgatóságának Budapesti Távközlési Góczüzeme díjszabása után kellett kifizetni. 1993.-ban a telefonrendszer mind sűrűbb meghibásodása, az elavult technika miatt korszerűsítése mellett döntöttek, létrehozva ezzel egy új „Kormányzati” távbeszélő hálózatot. A korszerűsítés, átalakítás elmaradt, a MATÁV privatizációja során bekövetkező jelentős fejlesztések miatt meghatározatlan időre elhalasztották. Több, egymásnak ellentmondó elemzés után végül megszüntetésére, teljes felszámolására a Miniszterelnöki Hivatal javaslatára 1003/1998. (I. 12.) Korm. h –nak eleget téve 1998. február 28.-án került sor.

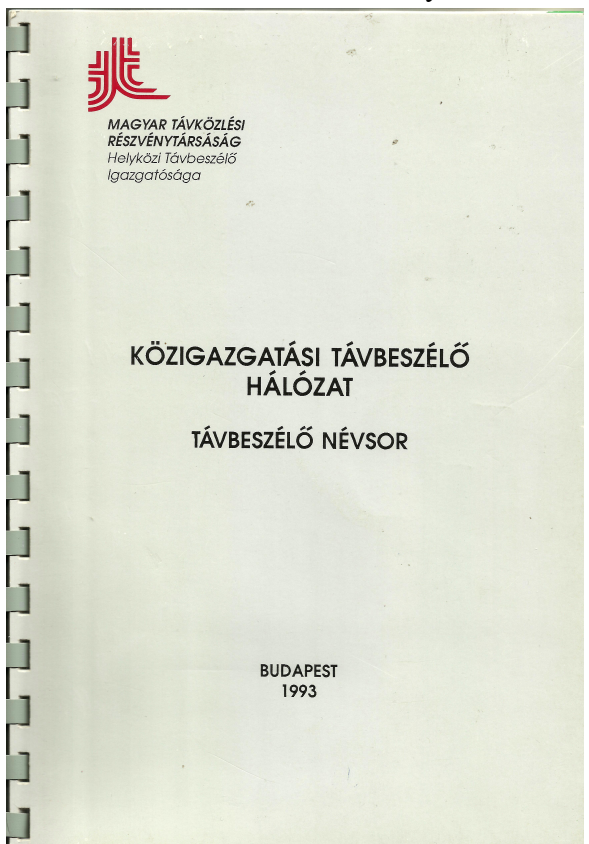
Solti István nyugállományú mérnök alezredes

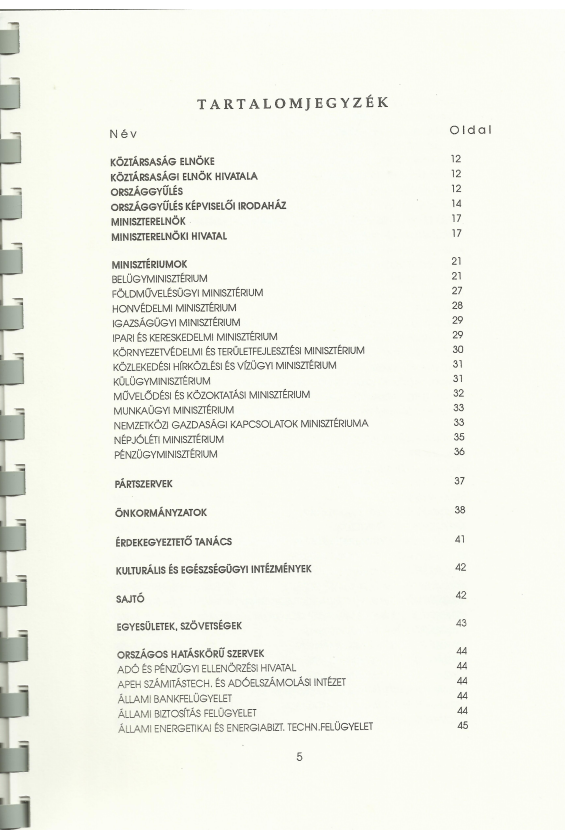
1986-ban kiadott telefonkönyv

Tudnivalók

1993-ban kiadott telefonkönyv

Tartalomjegyzék